

SIVISTYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 16/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle viittomakieli- laiksi

Perustuslakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 9 päivänä joulukuuta 2014 lähettäessään hallituksen esityksen eduskunnalle viittomakielilaiksi (HE 294/2014 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan samalla määrännyt, että sivistysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Maria Soininen, oikeusministeriö

- opetusneuvos Jussi Pihkala, opetus- ja kulttuuriministeriö
- opetusneuvos Leena Nissilä, Opetushallitus
- ordförande Magdalena Kintopf-Huuhka, Finlandssvenska teckenspråkiga rf
- kehittämisjohtaja Kaisa Alanne, viittomakieliyksikön päällikkö Laura Pajunen ja toiminnanjohtaja Markku Jokinen, Kuurojen Liitto ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Humanistinen ammattikorkeakoulu
- Jyväskylän yliopisto.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Esityksen keskeisenä tavoitteena on edistää viittomakieltä käyttävien henkilöiden kielellisten oikeuksien toteutumista. Tavoitteena on, että viranomaiset pyrkivät toiminnassaan edistämään viittomakieltä käyttävien mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa omalla kielellään. Tavoitteena on myös lisätä viranomaisten tietoisuutta viittomakielestä sekä viittomakieltä käyttävistä nimenomaan kieli- ja kulttuuriryh-

mänä ja parantaa näin viittomakieltä käyttävien huomioimista säädösvalmistelussa ja käytännön ratkaisutoiminnassa. Ehdotetun lain tavoitteena on myös parantaa mahdollisuuksia hahmottaa sitä aineellisen lainsäädännön kokonaisuutta, jossa säädetään viittomakieltä käyttävien kielellisistä oikeuksista.

Lakiehdotus on suppea yleislaki, eikä sillä muuteta lainsäädännön nykytilaa. Aineelliset säännökset viittomakieltä käyttävien kielellisistä oikeuksista sisältyvät siten edelleen eri hallinnonalojen lainsäädäntöön.

Oikeus omaan kieleen ja sen käyttämiseen

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kannatettu viittomakielilain säätämistä ja sen tavoitteita.

On kuitenkin myös ehdotettu, että lakiin lisätäisiin nimenomainen säännös, joka parantaisi viittomakieltä käyttävien nykyisiä oikeuksia. Tämän lisäyksen tavoitteena olisi turvata oikeus saada viittomakieli omaksi kieleksi ja oikeus viittomakielen käyttämiseen, mikäli siihen on tarve kuurouden, kuulovamman, kuurosokeuden tai muun syyn perusteella. Saadun selvityksen mukaan kysymys on erityisesti tilanteesta, jossa lapsi syntyy sellaiseen ympäristöön, jossa viittomakieltä ei osata. Asian taustalla on etenkin viittomakielisen yhteisön huoli siitä, että sisäkorvaistutteen käytön yleistyttyä kuulevien vanhempien kuurot lapset eivät saa viittomakieltä omaksi kielekseen eivätkä myöskään riittävästi viittomakielisiä palveluja.

Oikeudesta omaan kieleen ja kulttuuriin säädetään perustuslaissa. Mitä tulee oikeuteen käyttää omaa kieltä nykyistä laajemmin, valiokunta katsoo, että mm. viittomakielisten palveluiden harkinnanvaraisuus ja niihin liittyvät alueelliset erot puoltaisivat pidemmälle ulottuvaa uudistusta, jossa oikeus omaan kieleen kirjattaisiin selkeästi lainsäädäntöön. Julkisen talouden tiukat reunaehdot huomioon ottaen tällaiseen uudistukseen ei kuitenkaan ole katsottu olevan mahdollisuutta. Tämän vuoksi oikeuksien laajentaminen ei ole ollut hallituksen esityksen valmistelun lähtökohdana eikä esityksessä ole myöskään arvioitu niitä taloudellisia vaikutuksia, joita subjektiivisten oikeuksien laajentamisesta ja palveluiden parantamisesta aiheutuisi. Valiokunta ei siksi pidä nykyisten oikeuksien lisäämistä tässä yhteydessä mahdollisena.

Sivistysvaliokunta puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä, mutta katsoo, että jatkossa oikeus omaan kieleen tulee turvata lainsäädännössä vielä nyt esitettyä puitelakia selkeämmin. Valiokunta korostaa oman kielen oppimisen merkitystä mm. lapsen kehitykselle, koulunkäynnille, ammatin saamiselle ja koko elämälle ja pitää tärkeänä, että oikeus omaan kieleen turvataan etenkin varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa. Va-

liokunta esittää perustuslakivaliokunnalle, että se ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi asiaa koskevan lausuman. (Valiokunnan lausumaehdotus).

Kielellisten oikeuksien toteutumisen edistäminen

Vaikka lakiehdotus ei yksistään muuta nykyistä viittomakielisten tilannetta, se antaa kuitenkin aiempaa paremman pohjan viittomakielisten kielellisten oikeuksien edistämiseen. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, että eri hallinnonalat aidos-ti ja määrätietoisesti parantavat nykyisen lainsäädännön toimeenpanoa ja sen soveltamista. Lisäksi on tärkeää, että viittomakielisiä koskevaa lainsäädäntöä kehitetään myös osana eri hallinnonalojen säädösjärjestelmää ja muuta kehittämistyötä.

Valiokunta painottaa, että varsinkin varhaiskasvatukseen suunnatut toimenpiteet ovat äärimmäisen tärkeitä kielitaidon kehittymisen kannalta. Viittomakieltä käyttävän kielellisten oikeuksien toteutumista tulee edistää erityisesti huolehtimalla viittomakieltä osaavien opettajien ja kasvattajien sekä viittomakielen tulkkien kouluttamisesta sekä muutoinkin palvelujen riittävydestä ja saatavuudesta koko maassa. Valiokunnan mielestä on myös syytä tarkastella opetusjärjestelyjä ja esimerkiksi sitä, voidaanko riittävällä opettajakoulutuksella vähentää tarvetta pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Myös oppimisympäristöjä tulee kehittää.

Valiokunta korostaa suomenruotsalaisen viittomakielen edistämistä, sillä suomenruotsalainen viittomakieli on luokiteltu vakavasti uhanalaiseksi, ja sen on arvioitu katoavan noin 10 vuoden aikana, ellei pian ryhdytä toimenpiteisiin sen elvyttämiseksi. Onkin erittäin tärkeää, että lakiehdotuksen 1 §:ssä mainitaan myös suomenruotsalainen viittomakieli, mikä on keskeinen lähtökohhta ihmisten yhdenvertaisuuden kannalta. Valiokunta on tyytyväinen myös siihen, että kuluvan vuoden talousarvioon sisältyy erillinen määräraha (250 000 euroa) suomenruotsalaisen viittomakielen elvytysohjelman käynnistämiseen. Valiokunta kiirehtii elvytyshankkeen

etenemistä ja pitää välttämättömänä, että sen jatkorahoituksesta huolehditaan.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on nostettu esille tarve perustaa uusi viittomakieli-asiain neuvottelukunta, joka koordinoisi viittomakieleen liittyvää tiedottamista ja valvoisi kielellisten oikeuksien toteutumista. Tällä hetkellä viittomakielisten palveluiden kehittäminen ei ole selkeästi minkään hallinnonalan päävastuulla. Ilman neuvottelukuntaa viittomakielisten kieli- ja kulttuuriryhmän on katsottu jäävän eriarvoiseen asemaan muihin perustuslain 17 §:n 3 momentissa mainittuihin kieliryhmiin nähden.

Saadun selvityksen mukaan oikeusministeriön 27.1.2015 asettaman työryhmän tehtävänä on mm. tarkastella kansallisten perus- ja ihmisoikeustoimijoiden, ml. neuvottelukuntien, tehtävänkuvia ja kehittämistarpeita. Valiokunta pitää tärkeänä, että selvitystyössä arvioitaisiin myös tarvetta viittomakieli-asiain neuvottelukunnan perustamiseen. Lisäksi viittomakielen asemaa

on arvioitava asetettaessa seuraavaa kieli-asiain neuvottelukuntaa, jossa Kuurojen Liitto ry on tällä hetkellä pysyvänä asiantuntijana.

Lausunto

Lausuntonaan sivistysvaliokunta esittää,

että perustuslakivaliokunta ottaa edellä olevan huomioon ja

että perustuslakivaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavan lausuman (Valiokunnan lausumaehdotus):

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin viittomakieltä käyttävien henkilöiden kielellisten oikeuksien parantamiseksi siten, että oikeus oman kielen käyttämiseen varmistetaan.

Helsingissä 18 päivänä helmikuuta 2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Raija Vahasalo /kok	Kimmo Kivelä /ps
vpj.	Inkeri Kerola /kesk	Sanna Lauslahti /kok
jäs.	Ritva Elomaa /ps	Silvia Modig /vas
	Eeva-Johanna Eloranta /sd	Mika Niikko /ps (osittain)
	Jukka Gustafsson /sd	Mikaela Nylander /r
	Leena Harkimo /kok	Tuula Peltonen /sd.
	Pauli Kiuru /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko.